

Vojenskostrategický význam zapojení Polska do NATO

Zapojení Polska do Severoatlantické aliance, a to nejen z hlediska politického, nýbrž i z pohledu vojenského a vojenskostrategického, představuje významný krok přesahující hranice Evropy. Územím spojeneckých států Severoatlantické aliance se tak pokryjí dva hlavní strategicko-operační směry případného vojenského ohrožení zemí střední a východní Evropy. V případě válečného ohrožení se tak stává méně pravděpodobné, že Polská armáda bude bránit jen vlastní území, ale bude se podílet na obraně také území svých budoucích spojenců. NATO získá, pokud jde o Polsko, značný prostor ve strategickém místě Evropy. Získá čtyřicetimilionovou zemi, s velkou průmyslovou základnou a více než dvěstětisícovou armádou. Bojová kvalita této armády je sice hodnocena různě, ale stále je to ta největší a nejsilnější armáda ve střední Evropě.

* * *

I když Boris Jelcin jednoznačně prohlásil, že nevěří, že by NATO představovalo přímé nebo nepřímé vojenské ohrožení Ruska, ruští vojenští analytici došli k závěru, že přijetí Polska, České republiky a Maďarska do NATO zvýší bojový potenciál Aliance o 15 až 20 procent, současně se klíčové ruské základny ocitnou v prostoru zásahu konvenčních prostředků dopravených z letišť na teritorium nových členů NATO, tzn. především z území Polska. Tyto zbraně podle nich umožňují, aby NATO ničilo cíle na území Ruska svými konvenčními zbraněmi. Jde přitom o cíle, které v nedávné minulosti bylo možné ničit pouze jadernými hlavicemi.

Vyvstává zde i otázka tzv. ochranného atomového deštníku nad Polskem. Lze o něm hovořit bez toho, že by na byly polském území rozmístěny jaderné zbraně? Podle brigádního generála Boleslawa Balcerowicze, náčelníka strategicko-obranného odboru Akademie národní obrany ve Varšavě, zcela jistě ano: „Bude to strategický deštník, bude to rovněž deštník operační. Bude to spojenecký deštník v souladu se závazky v této Alianci.“

Vojenská infrastruktura nacházející se v Polsku se stala hlavním bodem jednání mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskem. Boris Jelcin, který se v březnu 1992 sešel s Billem Clintonem v Helsinkách, požadoval, aby NATO nevyužívalo infrastrukturu, kterou v Polsku zanechala Varšavská smlouva. V Polsku se nacházejí bývalá sovětská vojenská zařízení a Západ, podle představ B. Jelcina, nemůže mít na ně nárok, což u řady politiků tehdy vyvolalo paniku.

Plukovník W. Sekulski, ředitel odboru infrastruktury polského ministerstva národní obrany, uvedl, že Polská armáda převzala asi 13 procent infrastruktury, která v Polsku zůstala po Sovětské armádě. Většinu objektů obhospodařuje civilní administrativa a vlastní ji polský stát. Jde nejen o velitelská stanoviště, nemovitosti, byty ap., ale také o třináct bývalých vojenských letišť, která jsou opuštěná a armáda je nevyužívá, jednu námořní

základnu, šest vojenských prostorů, 7800 objektů o rozloze 4,5 mil. metrů čtverečních a 70,4 tisíce hektarů pozemků. Není bez zajímavosti, že vše, co Polsko převzalo po Sovětské armádě, ať již pro civilní potřeby anebo pro potřeby ozbrojených sil, se nacházelo ve velmi špatném technickém stavu.

Formování polské bezpečnostní politiky

Na počátku 90. let byla jasně formulována bezpečnostní politika Polské republiky, která mj. směřuje:

- k upevnění stability v nejbližším okolí Polska, která byla dosažena v minulých letech,
- k výraznému akcentování a prohlubování prozápadní orientace,
- k upevnění dobrých vztahů s těmi partnery, kteří se rozhodují mezi volbou neutrálního rozvoje nebo orientace na SNS,
- ke zvýšení úsilí směřujícího k vytvoření pevných svazků s těmi zeměmi regionu, které pravděpodobně nebudou patřit do první skupiny nových členů přijatých do Aliance.

Pro Polsko byl zásadním rokem rok 1989. Na základě výsledků jednání u kulatého stolu, tj. jednání tehdejší opozice a vlády, přineslo začátek zásadních důkladných politických, hospodářských a sociálních proměn. Bylo ustoupeno od centralizovaného hospodářství a bylo zahájeno budování základů demokratického státu a tržního hospodářství. Uvolnění demokratických procesů v Polsku a rozpad komunistických zemí, a tím také nové uspořádání sil na světě, rozpuštění Varšavské smlouvy, to vše umožnilo plně suverénní formování bezpečnosti polského státu.

Povinností politiků bylo přizpůsobit bezpečnost státu nové politické situaci jaká se vytvořila po studené válce v Evropě, aby bylo možno čelit budoucím úkolům, respektive ohrožením. První hlasy o tom, že základem novodobé bezpečnosti Polska by se mělo stát členství v NATO, se začaly objevovat již na počátku devadesátých let, ale tehdy ještě v západní Evropě a USA převládalo přesvědčení, že je možné vytvořit celoevropskou bezpečnostní strukturu založenou na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Přelomem se stal rok 1992, kdy začalo uvažování o NATO. Bylo to rok poté, co vypukla válka v Jugoslávii, rok po nezdařeném srpnovém puči v Moskvě, po rozpadu Sovětského svazu. To vše způsobilo, že Poláci zřetelně formulovali svoji snahu o integraci s NATO. K prvnímu pokroku došlo v roce 1991, kdy byla zřízena Severoatlantická rada pro spolupráci. Rada NACC vznikla pod velkým vlivem středoevropských států, ale brzy se ukázalo, že uvedená struktura neodpovídá plně polským aspiracím, protože nebere ohled na tehdy již zřejmou diferenciaci států, patřících do bývalého komunistického bloku, vzhledem k jejich odlišným snahám, pokud jde o spolupráci s NATO.

V každém případě Polsko získalo z této spolupráce velké zkušenosti. Seznámilo se s mechanismem fungování NATO, s principy a pravidly na základě kterých je veden politický dialog, a celou řadu poznatků získali Poláci na konferencích a seminářích organizovaných v rámci NACC. Setkání expertů umožnilo přiblížit se k takovým problémům jako je formulování vojenských doktrín, obranné plánování, struktura ozbrojených sil, demokratická kontrola ozbrojených sil a plánování obranných rozpočtů.

Další kvalitativně nová spolupráce s Aliancí byla zahájena na vrcholném setkání NATO v Bruselu v lednu 1994. Velký význam mělo oznámení zahájení procesu rozšiřování

NATO. Významnou úlohu v úsilí Polska o začlenění do NATO sehrál z počátku nedoceňovaný program Partnerství pro mír. Jeho podstatou byla příprava partnerů pro uskutečňování mírových operací spolu se státy Aliance, v praxi především díky nutnosti dosáhnout interoperability v rámci Partnerství pro mír s jednotkami NATO.

Významným se stal i tzv. individuální dialog, jehož počátek se datuje k roku 1995. Týká se všech států, které mají snahu se vstoupit do NATO. V jeho průběhu byla polskými politiky i vojenskými odborníky pochopena řada politicko-vojenských aspektů fungování NATO, které mají přímou souvislost s rozšířením.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem si Polsko stanovilo základní prvky nového členství v NATO, přijalo strategickou koncepci NATO, plnou integraci s vojenskými strukturami Aliance, ochotu přijmout na své území síly NATO, jaderné zbraně, a rozmístit vlastní kontingenty na území spojenců. Během tohoto individuálního dialogu byly zaváděny vnitřní reformy mající za úkol proces integrace usnadnit. Byla to zejména reforma ministerstva národní obrany, která není dosud ukončena.

Integrace Polska s NATO byla od samého začátku kontrolována všemi významnými politickými silami a obrovskou většinou polské společnosti. Výzkum veřejného mínění ukazuje neustále rostoucí počet stoupenců členství Polska v NATO. Dnes toto procento činí kolem 90 % a je nejvyšší ze všech států, které projevují snahu přistoupit do NATO.

Rusko a rozšiřování NATO

Boris Jelcin za své návštěvy ve Varšavě v roce 1992 prohlásil, že Rusko nemá námitek proti vstupu Polska do NATO. Po návratu do Moskvy však toto prohlášení okamžitě odvolal. Od té doby se Rusko vždy a všude důsledně stavělo proti jakémukoliv rozšíření. Svě pozice korigovalo až když bylo zřejmé, že rozšíření je nevyhnutelné. V Rusku má hlavní zodpovědnost za tvorbu zahraniční politiky prezident, a proto jsou rozhodující názory Borise Jelcina, který v této souvislosti zaujímá velmi pragmatický postoj. Přijetí Ruska do skupiny G 7 a podpis ustavujícího aktu NATO - Rusko, jímž Rusko v podstatě získává zvláštní status, může ovšem vypadat jako odměna Jelcinovi za to, že souhlasil s rozšířením NATO o několik států, včetně Polska.

Rusko potvrdilo svůj nesouhlas s rozšířením NATO ještě počátkem září 1997 v litevském hlavním městě Vilniusu na dvoudenní mezinárodní konferenci o otázkách evropské bezpečnosti, spolupráci a sousedských vztazích. Ruský premiér Viktor Černomyrdin na této konferenci označil plánované rozšíření NATO za „největší strategickou chybu od dob studené války“ a vyslovil se pro národní bezpečnostní politiku na základě partnerských smluv místo bezpečnostní strategie opírající se o vojenské bloky. Navrhl regionální bezpečnostní systém v oblasti Baltského moře, v jehož rámci by pobaltské republiky měly neutrální status srovnatelný s Finskem a Švédskem a rozvinul tzv. ideu spolupráce „od Baltu po Černé moře“.

Polský prezident Aleksander Kwaśniewski, který se konference také zúčastnil společně s nejvyššími představiteli Lotyšska, Estonska, Běloruska, Ukrajiny, Maďarska, Rumunska, Moldavska a Bulharska, nicméně novinářům řekl, že každý bezpečnostní systém musí zahrnovat celou Evropu, tedy i NATO, a jen rozšířené NATO může, podle jeho názoru, přinést záruky stability v Evropě.

Hlavním cílem zahraniční politiky, tak jak byl předložen v programovém prohlášení koaliční vlády Volební akce Solidarita (AWS) a Unie svobody (UW) předneseném počátkem listopadu 1997 premiérem Jerzy Buzkem v Sejmu, je vstup Polska do Severoatlantické aliance, a to v horizontu roku 1999. Přitom je úzká spolupráce s Německem a Francií považována za „páteř Evropy“ a vláda podporuje vojenskou, politickou a ekonomickou přítomnost USA v Evropě, protože je to ve strategickém zájmu jak Polska, tak i celého kontinentu. Historicky poznamenané vztahy Polska s Ruskem je nezbytné změnit na regulérní partnerství, je třeba se zaměřit na kooperaci v oblasti hospodářství a kultury. Jisté obavy z vývoje v regionu ovšem způsobují vývojové trendy v Bělorusku.

Velmi důležité je pro Polsko prohlubování nadstandardní spolupráce s Českou republikou a Maďarskem v zájmu společné integrace do evropských ekonomických a transatlantických bezpečnostních struktur. Polská vláda vyslovuje naději, že se k těmto třem zemím brzy připojí i Slovensko.

I když je politická situace ve střední a východní Evropě hodnocena politickými a vojenskými představiteli Polska jako stabilní, a tuto stabilitu zvyšuje i nastávající přijetí Polska, Maďarska a České republiky do aliance NATO, je prvořadým úkolem vlády systémová modernizace armády. S tím jsou spojeny zvýšené výdaje státního rozpočtu. Dále je to částečná profesionalizace, zmenšení početního stavu jednotek až o 70 000 vojáků (z 250 000) a postupné zkrácení vojenské služby na 12 měsíců.

Hlavní použitá literatura:

- * Pplk. Andrzej Medykowski: Blíž k západu. Polska zbrojna č. 18/1997.
- * Dariusz Rosati: Společné kořeny a jednotná vize Evropy. Zycie Warszawy, 9.6.1997.
- * Vladimír Petrov: Stanět li realnostju vojennaja reforma, Něžavisimaja gazeta, 3.9. 1997.
- * Sławomir Popowski, Jan Skorzynski: Dialog ve stínu NATO, Rzeczpospolita, 8.5.1997.

(-maj-)

Společné cíle s Českou republikou a Maďarskem i přátelské vztahy s ostatními zeměmi, především s Německem a Ukrajinou, vedou naši zahraniční politiku k vytváření regionálních programů a struktur. Tímto způsobem chceme přispět ke stabilizaci oblasti a podporovat její ekonomický a demokratický vývoj. Uplatňujeme tak obecnou strategii Aliance, že při vytváření nadnárodního bezpečnostního systému musí politické faktory převládat nad faktory vojenskými, jejichž síla zase závisí na ekonomickém výkonu těchto zemí.

*polský prezident Aleksander Kwaśniewski,
Nová přítomnost 12/1997*